

Dacia Maraini

**DRAGI
PIER PAOLO**

S talijanskoga prevela

Ita Kovač

Zagreb, 2025.

disput

Dragi Pier Paolo,

noćas sam te sanjala. Imao si onaj uobičajeni blagi osmijeh i rekao si mi: "Tu sam!" Onda si skinuo nekakav prsluk boje sljeza i dodao: "Vruće je."

Htjela sam te zagrliti, sretna što te opet vidim, a onda si nestao. Na tlu je ostao tvoj ružičasti prsluk. Kad sam se sagnula da ga podignem, i on je nestao. Umjesto njega vidjela sam preplašenog macaklina kako brza prema zidu.

Tako je neobično što mi se nakon toliko godina još uvijek vraćaš u snove. Još si uvijek onaj mladi pedesetogodišnjak s kojim sam se družila šezdesetih i sedamdesetih: gipko tijelo, sportska građa, ozbiljno lice, ne mrgodno, nego zamišljeno, sanjarski pogled, korak odlučan i uvijek spreman na trk.

Tako si i noćas stajao, spreman da odskočiš, i imao si onaj blagi, upitni pogled. Pogled koji mi je bio blizak, koji sam voljela. Zanimljivo kako se prijateljstva ponekad ispredaju pogledima. Koliko toga kriju te dvije zjenice spremne progutati vrijeme. Sad zapravo živiš samo u mojim unutarnjim očima i krećeš se unutar onog izuzetnog prostora što ga pogled zatvorenih očiju obuhvaća.

Toliko si puta nestao dok si bio živ, dok bismo zajedno hodali ili ručali u nekoj afričkoj prčvarnici. Znao si se izvući iz društva, osobito kad je bilo preveliko.

“Gdje je Pier Paolo? Pa sad je bio tu.”

I onda bismo te tražili. No evo tebe nakon nekoliko minuta, umorna ali vesela, opet rastreseno prebireš po tanjuru ili umjesto vina piješ mlijeko koje su ti prepisali nakon što ti se aktivirao čir na želucu.

Koliko sam te puta gledala kako pijuckaš tu čašu mlijeka. Ne znam jesi li volio mlijeko. Napravio bi jedva zamjetnu grimasu kad bi odložio čašu i često bi ti ostala dva bijela brka u kutovima usana. Zabranili su ti umake, prženu hranu, začine, alkohol i ti si se tome pokoravao s krotkošću kakvu na drugim poljima nisi imao.

Mama ti je marljivo spremala ribu na lešo, meso na žaru, povrće na pari. A ako je bila umorna, tu je bila Graziella, velikodušna i brižna mlada sestrična koja je s ljubavlju spravljala jela koja će tvoj jogunasti želudac podnijeti.

Kad smo zajedno unajmili kuću u Sabaudiji, često sam nam ja spremala večere. Rado si dolazio k nama, po zajedničkoj dugoj terasi. Alberto* bi, nakon prijepodnevnog pisanja, popodne odlazio izabrati ribu, a ja bih je ubacila u lonac. Pokušavala sam ti je malo začiniti kuminom, limunovim sokom, no ti se nikad nisi žalio. Ja sam voljela kuhati, a ti sjesti za stol s nama.

* Alberto Moravia, partner Dacie Maraini s kojim je bila u vezi od 1962. do 1983. godine (op. ur.).

Govorio si malo, uvijek si bio od malo riječi, no nikad šuteći nisi djelovao otuđeno, jednostavno si se tako koncentrirao na neku temu o kojoj smo u srdačnom tonu razgovarali. I volio si da Alberto pripovijeda i za tebe. Volio si ga slušati kad bi pričao o svojim književnim ili životnim peripetijama. Alberto je bio izvrstan pripovjedač i zapravo su ga svi, kad bi se zaputio narativnim šumama, bez daha slušali.

U nekom trenu ti bi nestao. No kad nismo bili na putovanju, ne bismo se zabrinuli. Znali smo da si sjeo u svoj brzi auto i krenuo u potragu za dječakom koji si bio i koji ti je oduvijek izmicao.

Dragi Pier Paolo,

često me pitaju kad sam te i gdje prvi put vidjela. No teško mi se toga sjetiti. Kladim se da ni ti to ne bi znao reći. Mnogi ne shvaćaju da šezdesetih i sedamdesetih godina prošlog stoljeća među intelektualcima i umjetnicima nije bilo potrebe da dogovore sastanak da bi se družili: nalazili smo se u Rosatiju na Piazzzi del Popolo, ili u restoranu “La Campana”, ili kod Gigetta na Portico d’Ottaviji, ukratko, u nekoj ne preskupoj gostionici, jednostavno nas je veselilo susresti se i porazgovarati.

Ne sjećam se nekog posebnog dana u kojem me netko doveo pred tebe i rekao: evo ovo je mala Maraini, kći poznatog etnologa Fosca, zaljubljena u knjige i pisce, koja te želi upoznati. Nije to tako išlo. Svatko tko je htio mogao je oko podneva ili oko sedam navečer doći u popularni kafić na Piazzzi del Popolo i tu susresti Federica Fellinija, Alberta Moraviju, Alfonsa Gatta, Elsu Morante, Cesarea Garbolija, Nataliju Ginzburg, Bernarda Bertoluccija i, naravno, tebe, koji si bio lijep kao slika iako nizak rastom, uvijek šutljiv i s nekom strogošću u tom blagom, beznadnom pogledu koji si upućivao svijetu. Nalazili smo se tek tako, bez ikakve svrhe, iz čistog zadovoljstva što ćemo se vidjeti i popričati.

Danas se, kao što znaš i kao što si kao istančan pro-rok predvideo, ljudi nalaze samo zbog nekog cilja: na nekom simpoziju, nekom *meetingu*, kako se običava reći, ili na sajmovima knjiga ili, još gore, na televiziji. Kako bilo da bilo, uvijek s nekim javnim, društvenim ciljem. Dok smo se u ono doba viđali bez ikakva utvrđenog plana, iz puke radosti susreta i razmjene ideja. Nešto sasvim drugo, zar ne?

I sam si, u pjesmama i u *Gusarskim zapisima*, mnogo puta pripovijedao o susretima s prijateljima, ali i neprijateljima, u rimskim gostionicama: tu su se sklapali savezi, prepoznavali afiniteti, pretresale razne ideje, ali prije svega je, rekla bih, jačala solidarnost među ljudima koji su se smatrali zanatlijama što muku muče da prežive u merkantiliziranom i uniformiranom svijetu i svakodnevno se bore s cenzurom.

Dobro ti je to poznato, protiv tebe je podneseno više od osamdeset prijava. Sve grube, nepravedne, običan linč. Optuživali su te za opscenost, za vrijeđanje religije, za perverziju, za kvarenje mladeži. Nisam ni ja mnogo bolje prolazila, i mene su prijavljivali za opscenost, za vrijeđanje religije, jednom i zato što sam rekla da je Bagheria mafijaški grad. Uvijek bi nas oslobodili, ali koliko gnjavaže i troškova za odvjetnike, dokumente, rasprave koje su se neprestano odgađale. Sjećaš se kad smo oboje osvanuli na naslovnici *Borghesea*, uz bombastičan naslov "Pornografski pisci"? Tu se više nije radilo o državnoj cenzuri, nego je cijela zemlja, ili barem onaj njezin najlicemjerniji i najagresivniji dio, ustajala protiv tebe i tvog čudesnog umijeća provokacije.

Pada mi na pamet još jedna situacija u kojoj su te brutalno napali. Ono šezdeset osme, kad smo bili u Zafferana Etnei kao članovi žirija nagrade Brancati koju je utemeljio Vanni Ronsisvalle, Alberto, ti i ja, Leonardo Sciascia i Vincenzo Consolo, sjećaš se? Te je godine jedan od nagrađenih bio Ezra Pound. Veliki pjesnik koji se, nažalost, kompromitirao nacizmom, veličajući njegovu teoriju rasa. Poslije se pokajao i sam sebe za kaznu osudio na šutnju.

Sjećaš se kako uopće nije govorio, a kad bi htio nešto priopćiti, obratio bi se supruzi (ili partnerici, ne sjećam se), koja bi ljubazno riječima prenosila što on misli. Vladalo je među njima neko divno sporazumijevanje, ali bilo je u toj podjeli uloga i nečeg umjetnog i teatralnog.

Nagradili smo ga za poeziju koja je, osim onih deliričnih pjesama iz nacističkog perioda, zbilja lijepa, i on je došao primiti nagradu, ali nije htio ni komentirati ni zahvaliti. Umjesto njega ljupko je i elegantno govorila ta njegova družica. Sitan, suhonjav lik, drag, ozbiljan, izbezumljenih očiju koje bi postale nježne kad bi se obraćale ženi pored sebe; imao je prkosnu bradicu i sijedu kosu koja je uvijek letjela na sve strane.

Mislim da bi mu se svejedno gadilo kako se današnji fašisti koriste njegovim imenom. Bio je čovjek široke kulture i, premda sa zakašnjenjem, shvatio je kamo ide povijest.

Dakle, sjećaš li se? Za vrijeme dodjele nagrada pojavili su se neki omladinci iz Catanije, počeli dizati buku, vrijeđati sve nas. Bacili su na naš stol mokre celere, koji su nas poprskali po licu i po rukama, i koromače. Nitko

od nas nije shvatio što su htjeli. Isprva smo mislili da reže na Pounda i njegovu nacističku prošlost. No onda smo vidjeli da su posebno ljuti na tebe. Kao i obično, navlačio si gnjev i bijes konformista, čak i mladih revolucionarnih šezdesetosmaša.

Neugodan incident, iako smo mu se poslije smijali. Pounda kao da se sve to uopće nije dotaklo. Nepomično je stajao, ukočen i nijem, kao da mu je duh izišao iz tijela i ostavio ga praznim. Mi smo pokušavali shvatiti što je to na toj dodjeli, na kojoj su među nagrađenima bili Consolo, Bonaviri, Nigro, D'Arrigo, Grasso, toliko ozlojedilo te mlade. Još mi ni dan-danas nije jasno zbog čega su prosvjedovali: neki kažu da su to bili mladi fašisti, neki da su bili buntovni ljevičari. Nikad se nije saznalo.